

Europees minimum voor vennootschapsbelasting is goede zaak

Auteur(s):

Mooij, R.A. de

M. Evers, M.

Vollebergh, H.R.J.

De auteurs zijn verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. vollebergh@few.eur.nl**Verschenen in:**

ESB, 89e jaargang, nr. 4435, pagina 270, 11 juni 2004

Rubriek:

Belasting

Trefwoord(en):

Het voorstel voor een Europees minimumtarief voor de vennootschapsbelasting is verstandig. Enerzijds voorkomt een minimumtarief een al te scherpe race naar de bodem. Anderzijds blijft de mogelijkheid voor belastingconcurrentie bestaan.

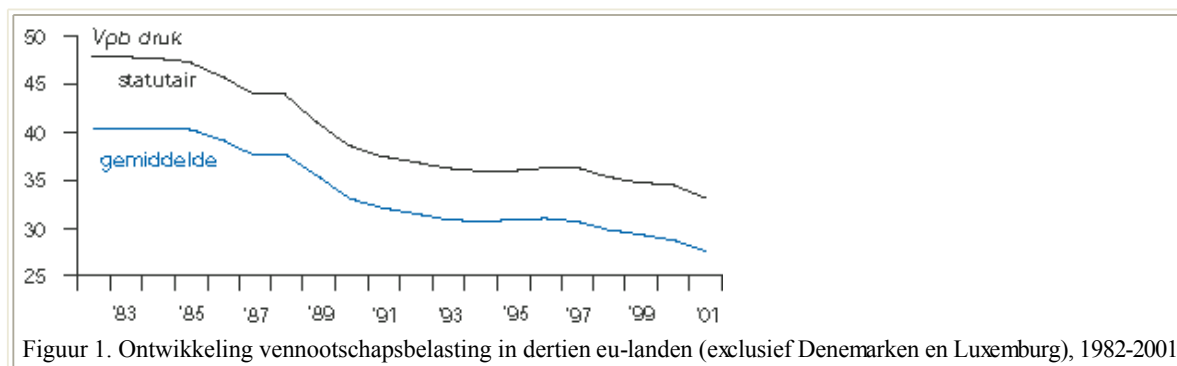
In de publieke discussie over de toekomst van de Nederlandse vennootschapsbelasting heeft staatssecretaris Wijn gesuggereerd om in Europa een minimumtarief voor de vennootschapsbelasting in te voeren van twintig procent. Dit minimumtarief is nodig om te voorkomen dat er een race naar beneden zal ontstaan die - zeker met de komst van de nieuwe eu-lidstaten - de opbrengsten uit de vennootschapsbelasting voor Nederland zal uithollen. Niet iedereen is er echter van overtuigd dat een minimumtarief nodig is om een race naar de bodem te voorkomen. Volgens sommigen, waaronder eurocommissaris Bolkestein, is belastingconcurrentie op het tarief van de winstbelasting nuttig om overheden scherp te houden bij het formuleren van hun economisch beleid. Een minimum kan deze heilzame werking juist uithollen.

Gaat het voorkomen van een race naar de bodem door invoering van een minimumtarief eigenlijk wel ten koste van de tucht van belastingconcurrentie? In dit artikel betogen wij dat een minimumtarief de positieve en negatieve kanten van belastingconcurrentie met elkaar verzoent. Ervaringen met de dieselaccijns bevestigen deze hypothese.

Belastingconcurrentie

Er zijn twee verschillende manieren om belastingconcurrentie te onderzoeken. De eerste manier is door te kijken naar trends in de tarieven. De tweede manier gaat na of er mogelijk sprake is van strategische interacties tussen landen.

Wat betreft de tariefontwikkeling presenteert [figuur 1](#) allereerst het eu-gemiddelde voor zowel de statutaire vennootschapsbelastingstarieven als de gemiddelde effectieve belastingdruk op ondernemingen tussen 1982 en 2001. De gemiddelde effectieve druk is berekend op basis van de Devereux-Griffith-methode (Devereux & Griffith, 1998). Deze neemt de fiscale wetgeving van een land als uitgangspunt en simuleert vervolgens met een model de belastingdruk voor diverse hypothetische investeringen. Het gemiddelde daarvan wordt vervolgens als maatstaf genomen voor wat bedrijven betalen aan vennootschapsbelasting.

Figuur 1. Ontwikkeling vennootschapsbelasting in dertien eu-landen (exclusief Denemarken en Luxemburg), 1982-2001

We zien dat het gemiddelde statutaire belastingtarief in Europa daalde van 48 procent in 1982 naar 33 procent in 2001. Tegelijk nam de gemiddelde effectieve belastingdruk af van circa 40 procent tot 28 procent. Vooral in de tweede helft van de jaren tachtig en aan het einde van de jaren negentig is de belastingdruk gedaald. De tariefverlaging is wel gepaard gegaan met enige grondslagverbreding. Devereux, Griffith en Klemm (2002) laten bijvoorbeeld zien dat de netto contante waarde van fiscale afschrijving is afgenomen van gemiddeld 83 procent van de aanschafprijs van een kapitaalgoed in 1982 tot 74 procent in 2001. Door grondslagverbreding is het verschil tussen het statutaire tarief en de gemiddelde effectieve druk kleiner geworden. Niettemin duidt de neergaande trends in de tarieven op de aanwezigheid van belastingconcurrentie.

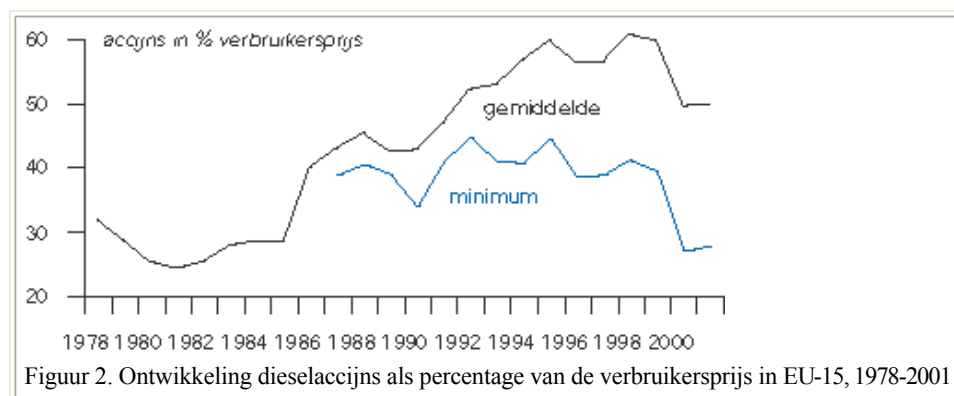
De tweede maatstaf voor belastingconcurrentie heeft betrekking op strategische interacties. Indien landen met elkaar concurreren in de

vorm van een Nash-spel, dan kan een eenvoudige reactiefunctie worden afgeleid voor de belastingvoet van een land als functie van onder meer de belastingvoet in andere landen. Recent heeft een aantal auteurs dergelijke reactiefuncties geschat met gegevens over zowel de statutaire als de effectieve tarieven voor vennootschapsbelasting. Devereux, Lockwood en Redoano (2002) vinden op die manier een significant positief effect voor de strategische interacties tussen zestien oeso-landen. Zowel bij het bepalen van de statutaire tarieven als het bepalen van de gemiddelde effectieve belastingvoeten houden landen kennelijk in belangrijke mate rekening met elkaars beleid. Altshuler en Goodspeed (2002) rapporteren in een vergelijkbaar onderzoek voor de eu-lidstaten dat een tien procent lagere belastingdruk in alle omringende landen gemiddeld leidt tot een 7,5 procent lagere belastingdruk in een Europees land. Deze forse strategische reacties bevestigen dat er inderdaad sprake is van belastingconcurrentie ten aanzien van de vennootschapsbelasting in Europa.

Dieselaccijns

Het belang van belastingconcurrentie is door de eu reeds lang onderkend met betrekking tot de indirecte belastingen, bijvoorbeeld bij de dieselaccijns. Zo kunnen overheden door middel van een lage accijns op diesel proberen transportbedrijven te bewegen in hun land te tanken, zodat de grondslag van deze heffing wordt verbreed. Interessant in dit verband is dat de Europese Commissie in 1987 een geharmoniseerd accijnsniveau heeft voorgesteld, dat later in 1992 is omgezet in een Europees minimumtarief. Belastingconcurrentie kan zich derhalve sinds die tijd slechts afspelen voorzover dit boven het minimum uitgaat. Zodoende valt na te gaan hoe de introductie van het minimum invloed heeft gehad op het proces van belastingconcurrentie.

figuur 2 toont de ontwikkeling in de gemiddelde dieselaccijns in Europa tussen 1978 en 2001. Hierbij is de accijns gemeten als percentage van de verbruikersprijs van diesel. Op die manier krijgen we een maatstaf die goed vergelijkbaar is tussen landen over langere tijd. Uit de figuur blijkt dat de dieselaccijns geleidelijk is gestegen tussen 1978 en 2001. Waar de accijns begin jaren tachtig nog gemiddeld een kwart van de verbruikersprijs uitmaakte, was dit aandeel aan het eind van de jaren negentig gestegen tot gemiddeld bijna zestig procent. De introductie van het Europese minimumtarief lijkt voor deze ontwikkeling van cruciaal belang te zijn geweest. Zo was bijvoorbeeld het minimum voor een aantal landen (Luxemburg, Griekenland, Denemarken en Zweden) bindend en moesten de accijnzen fors worden verhoogd aan het einde van de jaren tachtig.

Omdat het minimum niet is geïndexeerd ten opzichte van de inflatie en sinds 1992 niet meer is verhoogd, is de relevantie ervan wel geleidelijk afgenomen. Na het midden van de jaren negentig is dan ook geen noemenswaardige stijging meer waarneembaar in de belastingratio. Het lijkt er op dat het minimumtarief de belastingconcurrentie in de dieselaccijns in belangrijke mate heeft ingedamd.

Heeft dit consequenties gehad voor de strategische interacties tussen landen? Om dat te onderzoeken hebben wij reactiefuncties geschat waarin de hoogte van de dieselaccijns in een land wordt verklaard als een reactie op onder meer de in andere landen vastgestelde hoogte van de accijns (Evers et al., 2004). Daarbij is gecontroleerd voor andere factoren die van invloed zijn op de dieselaccijns, waaronder het Europees minimum en het belang van de transportsector in een land. De analyse is uitgevoerd met data tussen 1978 en 2001, dat wil zeggen een periode van zowel (ruim) voor als na de harmonisatie. Uit de schattingen blijkt dat strategische interacties in de accijnzen positief zijn en significant op het één procentniveau. Dit resultaat is robuust voor alternatieve specificaties.

tabel 1 geeft de geschatte reactiecoëfficiënt indien er niet expliciet rekening wordt gehouden met de rol van het minimumtarief ('basis') en wanneer dat wel wordt gedaan ('invloed minimum'). In dit tweede geval wordt naast de directe verklarende rol van de belastingen in de buurlanden ook expliciet gecontroleerd voor een effect dat slechts geldt voor de periode dat het minimumtarief is ingesteld.

Tabel 1. Strategische interacties in de dieselaccijns in Europa

	basis		invloed minimum	
belasting buurland	0.23**	(2.76)	0.39**	(3.17)
belasting buurland* minimum			-1.29*	(-1.76)

** statistische significantie op het één procentniveau; * op het tien procentniveau. t-waarden tussen haakjes.

Uit de basisschatting blijkt dat een tien procent lagere ratio in de buurlanden gemiddeld leidt tot ruim twee procent lagere accijnsratio in een Europees land. Dit is consistent met de aanwezigheid van belastingconcurrentie. Weliswaar lijkt de intensiteit van de belastingconcurrentie te worden beïnvloed door het minimumtarief, maar dat effect (de kruist erm) is niet significant op vijf procentniveau. Bovendien blijkt uit de schatting waarin expliciet wordt gecontroleerd voor dit minimum dat het totale effect van de strategische interactieterm niet verdwijnt.¹ We kunnen de hypothese dat het minimumtarief de strategische interacties beïnvloedt

derhalve niet verwerpen. De conclusie is daarom dat het minimumtarief de gemiddelde accijns in Europa wel omhoog heeft gedreven, maar dat het de intensiteit van belastingconcurrentie zoals afgemeten aan de strategische interacties niet significant heeft doen verdwijnen.

Conclusie

Bij de dieselaccijns heeft de invoering van een minimumtarief een bodem gelegd in het proces van belastingconcurrentie. Daardoor is er geen sprake geweest van dalende tarieven in de afgelopen decennia, maar juist van een stijging. Toch betekent dit niet dat er geen sprake meer is van belastingconcurrentie in de dieselaccijns. Landen letten nog steeds goed op elkaar bij het vaststellen van hun tarieven, zo blijkt uit de geschatte reactiefuncties. Belastingconcurrentie is derhalve nog steeds aanwezig, zij het dat er wel grenzen zijn gesteld waarbinnen dit proces zich afspeelt. Hierin schuilt een interessante les voor de vennootschapsbelasting: ook met een minimumtarief kan belastingconcurrentie haar potentieel heilzame werking blijven doen. De invoering van een minimum realiseert dan ook een goede balans tussen de voor- en nadelen van belastingconcurrentie.

Ruud de Mooij, Michiel Evers en Herman Vollebergh

Literatuur

Altshuler, R. en T.J. Goodspeed (2002) Follow the Leader? Evidence on European and U.S. Tax Competition. Hunter College New York, mimeo.

Devereux, M.P. en R. Griffith (1998) The Taxation of Discrete Investment Choices. IFS working paper nr. 98/16, Londen.

Devereux, M.P., R. Griffith en A. Klemm (2002) Corporate Income Tax: Reforms and Tax Competition. Economic Policy, 35, 451-495.

Devereux, M.P., B. Lockwood en M. Redoano (2002b) Do Countries Compete over Corporate Tax Rates? CEPR discussion paper nr. 3400, Londen.

Evers, M., R.A. de Mooij en H.R.J. Vollebergh (2004) Tax Competition under Minimum Rates: The Case of European Diesel Excises. CES IFO working paper, Munchen, te verschijnen.

I Het effect voor de post-harmonisatieperiode is 0,08, dat wil zeggen 0,39 - 1,29 . 0,245, waarbij 0,245 de hoogte van het minimumtarief na 1992 is.